

ویژه‌نامه آموزشی درس حرفه‌وفن

حرفه‌وفن مازندران

اصلی به نام «مشارکت» آن هم در مقوله مهمی مانند تألیف کتاب‌های درسی، می‌تواند به عنوان یک ضرورت همیشگی مطرح شود. استان مازندران یکی از سه استانی است که طرح را به صورت آزمایشی در خصوص کتاب‌های درسی حرفه‌وفن، اجرا کرده است. در گفت‌وگویی کوتاه با سه تن از مؤلفان این طرح، آقای حسینعلی غلامی، خانم بهناز حاجیان نژاد و خانم فاطمه سبیه‌چهره، این موضوع از چند بُعد بررسی شد.

ابتدا از آقای غلامی خواستیم اهداف طرح مشارکت در تولید مواد آموزشی به ویژه برنامه درسی حرفه‌وفن را بیان کند.

«اهداف طرح را می‌توان در سه عنوان مطرح کرد:

کاهش فاصله طراحی برنامه درسی و اجرا از طریق تعدیل نظام متمرکز؛ بومی‌سازی فعالیت‌های یادگیری براساس چارچوب برنامه درسی؛ توسعه ظرفیت‌های تولید مواد آموزشی در سطح استان‌های کشور.»

مشارکت در تولید مواد آموزشی چه اثرات مثبتی در استان داشته است؟

در یک نگاه، هدف از تولید ماده درسی آموزش حرفه‌وفن استانی، نزدیک شدن به قطب آموزش و یادگیری فعال است، به نوعی که یادگیری، خود در تولید مفاهیم و ارزیابی از خود مشارکت داشته باشد. وقتی حوزه اجرا، خود طراح و برنامه‌ریز درسی باشد، نسبت به استقرار طرح تعلق خاطر خواهد داشت و نوعی وابستگی بین مفاهیم تولیدی و جغرافیای محلی ایجاد می‌کند.

چه عواملی اجرای این طرح را ضروری می‌کند؟

تغییر تجربیات جهانی و نیازهای جدید، رشد سریع علوم و فناوری، متناسب‌سازی محتوا با علاقه‌های دانش‌آموزان، ارتقای مهارت‌های زندگی، توجه به مزیت‌های نسبی منطقه‌ای و ناحیه‌ای، ارائه روش‌های فعال تدریس از طریق مشارکت‌های گروهی دانش‌آموزان، تحقیق و

پژوهش‌های محیطی و منطقه‌ای، ایجاد الفت بین محتوا و مفاهیم درسی با اقتضانات و موقعیت‌های محلی و بومی، تمرکز بر پتانسیل‌های استان، توجه به ارزش‌های دینی و ملی، پویایی و فعال‌سازی محتوا با به کارگیری روش‌های تدریس تعاملی و فرایندی، و وادار کردن دانش‌آموزان به تفکر و تعمق و پرورش خلاقیت و خوداتکایی، توجه به تنوع فرهنگ‌ها و... همه عناصر و عواملی هستند که ضرورت تولید مواد درسی توسط استان‌ها را آشکار می‌سازند.

از مهم‌ترین دستاوردهای طرح در استان شما چه بوده است؟

- ارتباط آموخته‌ها با واقعیت‌های ملموس محیطی.

- توسعه قدرت نقد دبیران به واسطه نزدیکی با مؤلفان کتاب‌های تألیفی استان.

- ارتقا و مهارت اعتمادبه‌نفس در دبیران استان.

- تنوع فعالیت‌های عملی قابل اجرا با امکانات ساده در مدارس شهری و روستایی.

- طراحی فعالیت‌های موازی و ایجاد حق انتخاب برای معلمان و دانش‌آموزان.

- احساس قرابت و نزدیکی دانش‌آموزان با محتوای تولیدی، به‌واسطه استفاده از تصاویر و عکس‌های بومی و محلی.

از مشکلات اجرایی طرح هم بر ایمان می‌گویید؟

بله. این طرح هم مانند هر طرحی مشکلاتی دارد که این چند مورد را می‌توان نام برد:

- کافی نبودن میزان اعتبار تخصصی.

- نداشتن امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای کیفیت‌بخشی تولید

ویژه نامه آموزش در حرفه و فن

۱. شناسایی نیازهای هر منطقه؛
 ۲. آشنایی دانش آموزان با مشاغل موجود در هر منطقه و جلوگیری از مهاجرت؛
 ۳. استفاده از پتانسیل‌های موجود در هر منطقه.
- اما هر طرحی به هر حال نقاط ضعف و کمبودهایی نیز دارد که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:**
۱. ثابت بودن اهداف و ایجاد محدودیت در معرفی نیازهای منطقه
 ۲. طولانی بودن زمان اجرای طرح و کهنه شدن مفاهیم به دلیل تشریفات اداری
 ۳. محدود شدن تولید به کتاب آموزش حرفه و فن
 ۴. معرفی نشدن طرح از سوی رسانه‌های جمعی
 ۵. اختصاص نیافتن بودجه در ابتدای کار برای عکاسی، طراحی و...

- نامتجانس بودن روند ارزش‌یابی محتوای تألیفی با اجرا.
- ثابت بودن اهداف کلی درس؛ به نوعی که قابلیت انعطاف در عناوین اصلی را نداشته است.
- نبود مجوز از سوی معاونت برنامه‌ریزی نیروی انسانی وزارت متبوع برای آموزش دبیران در خصوص کتاب‌های تألیفی جدید.
در ادامه، از خانم حاجیان خواستیم درباره روند تولید محتوا صحبت کنند.

بر اساس راهنمای برنامه درسی، طرح از سال ۸۴ آغاز و سال ۸۹ به صورت آزمایشی اجرا شد. روند کار به این صورت بود که موضوعات و متنی را که متخصصان تهیه می‌کردند، دبیران به صورت آزمایشی در مدارس اجرا می‌کردند. ایشان پس از اصلاح، کار را برای مسئولان طرح در استان می‌فرستادند. طرح پس از تأیید استان، برای بررسی در شورای برنامه‌ریزی درسی حرفه و فن، به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی ارسال می‌شد تا پس از بررسی و اصلاح مجدد به چاپ برسد.

در بخش تصویرگری، برای کاهش نواقص، کار باید در مراحل گوناگون و به دفعات بازبینی می‌شد، اما به علت نبود ارتباط بین تصویرگران و مؤلفان در انتخاب و تهیه تصویر، با مشکلاتی روبه‌رو می‌شدیم. بهتر بود ابتدا تا انتهای کار تصویرگری در استان انجام می‌گرفت.

به نظر شما این طرح برای استان چه فوایدی داشته است؟

مشخص شدن قابلیت‌های استان و معرفی آن به دانش آموزان، شناسایی و معرفی مشکلات و محدودیت‌های موجود در منطقه و ارائه راه‌حل‌های منطقی، نو، کاربردی و ملموس برای رفع این محدودیت‌ها، شناسایی توانایی علمی-مهارتی آموزش و پرورش استان.

به نظر شما تا چه اندازه اهداف تحقق یافته‌اند؟

انتظاراتی از این طرح می‌رفت، از جمله بومی‌سازی در کل محتوا. به جز برخی از واحدها که بومی‌پذیر نیست، تقریباً در حد انتظارات دفتر تألیف، توانایی‌های منطقه معرفی شده است. برخی مشکلات مانند مسئله آب و نجات مصدومان ناشی از شنا و... وارد کتاب درسی استان شده است. برای تعدادی از مشکلات منطقه نیز راهکارهایی ارائه شد که مورد توجه دانش آموزان قرار گرفت؛ مانند روش‌های حفظ جنگل، جمع‌آوری زباله شهری و مدیریت فاضلاب.

از طرح استقبال شد؟

بله. با توجه به این که اهداف از سوی دفتر تألیف تعیین شده بود، همکاران منطقه انتظار تغییر اساسی در اهداف و بخش‌های گوناگون را داشتند. اما مطالب کتاب برای دانش آموزان ملموس‌تر شده بود، زیرا به قابلیت‌های استان زندگی خودشان توجه داشت. حتی با تعدادی از پدیده‌ها، مشکلات یا قابلیت‌هایی که در کتاب مطرح شده، برخورد داشته و آن‌ها را لمس کرده بودند. به همین خاطر، می‌توانستند مطالب را به جای معلم برای دوستانشان توضیح دهند.

خانم سیه‌چهره، یکی دیگر از مؤلفان، درباره طرح این گونه گفتند:

به نظر من این طرح مزایای زیادی برای استان داشته است که دوستان به اهم آن اشاره فرمودند. بنده نیز نکاتی را خدمتتان عرض می‌کنم؛ از جمله:

هدف از تولید ماده درسی، آموزش حرفه و فن استانی، نزدیک شدن به قطب آموزش و یادگیری فعال است

برخی مشکلات مانند مسئله آب و نجات مصدومان ناشی از شنا و... وارد کتاب درسی استان شده است

